

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter

Jahr: 1750

Kollektion: Zoologica

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN369547365

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369547365>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369547365>

LOG Id: LOG_0243

LOG Titel: Caput Vigesium Quintum. Reticulum marinum. Carang rede. - Vyf en Twintigste Hoofdstuk. Het Zee-netje

LOG Typ: chapter

Übergeordnetes Werk

Werk Id: PPN369544501

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369544501>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369544501>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

CAPUT VIGESIMUM QUINTUM.

Reticulum marinum. Karang rede.

Hoc unum est ex rarissimis pelagi productis, haud majus Rosis vel floribus similibus, crassitie panni vulgaris, foraminulis refertum instar reticuli, multis plicis inter sese mixtis, uti in floribus vel complicato panno, substantiæ saxæ, sed fragilissimæ, subtus radiculam seu basim formans, qua aliis figitur saxis.

Non facile dealbescere potest, sed flavescens est, vel fordide albens, nihilominus tamen purum & pelucidum. Quum oræ superiores inæquales sunt, forcipe poliri possunt, & in floris formam formari. Albi adcrevit Calbaharii ramis vel circa ejus radices, & securi parva artificiosè separari id oportet. Huc referri possunt cuncta talia producta, quæ instar reticuli per-texta sunt & formam panni habent, quorum variæ sunt formæ, uti supra in Lithodendro saccharato rubro tenuem talem texturam descripsimus, Indico panno Tsjavoni dicto similem, uti & Caryophyllos saxeos, aliosque similes flores ea simili perforato opere formatos.

Nomen. Latine *Reticulum marinum* seu *Saxum*; Malice *Carang rede*, verbo semi Lusitanico. Rede enim Rete denotat.

Locus & Usus. Raro reperitur, nisi quum magna albaque protrahuntur Corallia, sed accurate attendendum est, quum adfunt, ut dexteritate separentur. Per septimanam pluviis & foli exponitur, ac dein tanquam quid rarum servatur, locum optime merens, quum sint plantæ rarissimæ, & radícula aliis figi potest scopulis, ut innoxie tractari possit. Figuram ejus vide sub finem Capituli 23.

N. B. Cum hoc convenit porus reticulatus, seu Crusta marina Imperati Hist. natur. pag. 821.

CAPUT VIGESIMUM SEXTUM.

Fungus saxeus. Karang culat.

Jam subsequuntur species quædam Corallinorum saxorum, quæ non quidem perfectam formam florum ac fructuum, sed alius cujusdam terrestris producti præbent, præsertim Fungi, cujus tres producemus species.

Primo. *Fungus saxeus*, Belgice *Steen-Cambernoelien*, sic dictus ex ejus forma, sunt enim disci rotundi & plani, superius parum elevati, quidam altiores, quidam planiores, inferius parum cavi, & ibi in medio aliquando pedunculum exhibentes, qua rupibus sed non firmiter in hærent.

Superior planities composita est ex innumeris acutis plicis, quales etiam in inferiore parte Fungorum terrestrium conspiciuntur, hique nunc majores nunc minores inter se promiscue sunt, crassitiem habentes membranæ, durissimi instar saxi, & scindentes per multos acutos dentes, ferræ in modum positos, quique cum ornant, & omnes simul circa mediam fissuram concurrunt tanquam in centrum.

Inferior pars dense brevibus sed obtusis spinulis seu verrucis obsita est, tamque rugosa est, ut vix tractabilis sit.

Sub aqua hi Fungi obducti sunt crasso visco instar Papedæ vel amyli, quorumque plicæ elevatiores gerunt oras instar denticulati limbi acicularum, quo feminæ utuntur, hi insuper obfessi sunt innumeris oblongis vesiculis ex eadem Papeda formatis, in quibus aliquid vivum seu insectum observatur, si accurate sub aqua examinentur, quam primum vero extra aquam protrahuntur, hic mucus & vesiculæ inter plicas latant, & deliquescunt instar placentæ marinæ, teterrimum caufantes foetorem, antequam per pluvias abluantur.

Depu-

VYF EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Het Zee-netje.

Dit is een van de curieufte Schepselen der zee, niet grooter dan roosjes of bloemen, in de dikte van gemeen doek, en vol gaatjes, als een klein netje, met veele ploojen door malkander lopende, gelyk een bloem of gevouwen doekje, steenagtig van substantie, dog zeer bros, van onderen een worteltje of voetje formeerende, waar mede het op andere steenen vast zit.

Het laat zig niet wit bleeken, maar blyft geelagtig of vuil-wit, niet te min zuiver en klaar. Als de bovenste kantjes wat oneffen zyn, zoo kan men ze met een knipscheertje effen snyden, en tot een gedaante van een bloeme ftsjoeneeren. Het groeit by den witten Kraalsteen, aan dezelfs takken of omtrent de wortelen, en moet met een Byltsje bebendig afgeknipt werden. Hier by kan men brengen alle zoodanige gewassen, die netsgewyze doorboort, en de gedaante van Linnen hebben, waar van men verscheide fatzoenen vindt, gelyk wy boven in 't roode zuikerwerk een fyn gewoef beschreeven hebben, het Indische linnen Tjjavony gelykende, als mede de steenen, Angelieren, en andere diergelyke bloemen van door gebrooken werk gemaakt.

Naam. In 't Latyn *Reticulum marinum* of *Saxum*; in 't Maleits *Carang rede*, met een half Portugees woord. Want rede is te zeggen rete een net.

Plaats en Gebruik. Het werd niet veel gevonden, als men groote witte Kraalboomen uitbaalt, daar men dan gaauw op passen moet, om deze subtiële gewassen bebendig af te knippen. Men bleekt ze een week lang in regen en zon, en bewaart ze dan tot rariteiten, daar ze met regt een plaats verdienen, om dat het rare gewassen zyn, en men kan ze met hunne worteltjes op een andere klip ligt vast plakken, op dat men ze onbeschroomt handelen mag. De figuur ziet in cap. 23.

N. B. Hier mede komt overeen de *Porus reticulatus*, van Imperatus Hist. naturæ pag. 821.

SES EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

De Steenige Cambernoelje.

Nu volgen eenige zoorten van Kraalsteenen, die juist geen eigentlyke gedaante van bloemen en vrugten, maar van eenig ander Landgewas vertoonen, inzonderheid van den *Fungus* of *Cambernoelien*, waar van wy drie zoorten zullen vertoonen.

1. *Fungus saxeus*; in 't Duits *Steen-Cambernoelien*, al zoo genaamt na hunne gedaante, want het zyn ronde en platte schyven, boven wat verbeven, zommige hooger, zommige platter, beneden een weinig hol, en aldaar in de midden zomtyds een voetje vertoonende, waar mede ze op de klippen dog niet vast zitten.

De bovenste vlakke is gemaakt van ontelbare scherpe ploojen, gelyk men onder aan de onderste Land Cambernoelien ziet, klein en groot door malkander in de dikte van perkement, steen-bard, en snydende, met veele ronde tanden, saags-gewys verciert, en alletzaamstootende, omtrent de middelste kloove als om een centrum.

De onderste zyde is digt, met korte, dog met stompe doorentjes of wratjes bezet, zoo ruig, dat ze moejelyk te handelen zyn.

Onder water zyn ze bekleedt met een dikken slym, als Papeda of Styfzel, en welkers ploojen verbevenen kanten hebben, schier als speldewerk van vrouwen, die zyn daar en boven behangen, met ontelbare langwerpige blaasjes, van de zelfste Papeda gemaakt, daar aan men eenig leven bespeurt, als men ze nauw onder water bekykt, maar zoo dra men ze buiten 't water brengt, zoo zakt dezen slym, en blaasjes tusschen de ploojen in, en versmelt als andere zeequallen, makende een zeer stinkende lugt, eer het door den regen afgespoelt werd.

De